

Új integrációelmélet

Halmi Péter: *Mélyintegráció. A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2020, 540 o.

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2022.2.9

Az európai integráció, illetve annak jelenlegi szakasza, a Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) a regionális rendszerek mindmáig egyedi, kivételesen mély és széles formája. A „mélység” fogalmat a kutatók elsősorban a pénzügyi rendszer fejlettségének, kiterjedtségének mérésekor használják, mindenekelőtt annak a technikai elemzésekor, a GDP-arányos mérték megállapításakor. Ugyanakkor a kötetben a szerző a kifejezést az integrációelmélet keretében alkalmazza, annak meghatározásakor elsősorban az európai integráció tekintetében is döntő jelentőségű dimenzióit emeli ki. A mélység egyfelől a leginkább előrehaladott regionális integráció elért szintjét, állapotát fejezi ki (143–147. o.), másrészt pedig a folyamat irányát, a mélyülő, egyre szorosabbá váló fejlődési tendenciáját jelzi. E tekintetben jóval többről van tehát szó, mint a legújabb regionális megállapodások keretében terjedő „mély integráció” esetében. Az egy szóban írott „mélyintegráció” – a kötet címadó, központi kategóriájaként – a regionális integráció fejlett (s fejlődésben lévő) rendszerét fogja át.

A kötet a szerző eddigi, kiterjedt integrációelméleti munkásságán¹ nyugszik, ám egyidejűleg új dimenziókat nyit meg az elemzésben, s új szintézist alkot. A mű jelentős mértékben hozzájárul az integrációelmélet továbbgondolásához.. A mélyintegráció, a mély regionális integráció rendszerként történő értelmezése lényegesen túlmutat az integráció pénzügyi elemzésén, ugyanis abban az utóbbi mellett nagy teret kap a reálgazdasági összefüggések (mindenekelőtt a legkorszerűbb kereskedelmi és növekedési modellek²) tárgyalása is. Mindezek

- 1 A szerző néhány, a kötet közvetlen előzményét képező, ugyancsak átfogó kérdéseket tárgyaló műve: Halmi, 2013; Halmi, 2014; Halmi, 2017; Halmi, 2020a.
- 2 A kötet növekedélméleti előzményeiről, illetve az integráció növekedési hatásairól ld. Elekes és Halmi, 2013a; Elekes és Halmi, 2013b; Elekes és Halmi, 2019;

új, átfogó mélyintegráció-paradigma körvonalazásához is elvezettek (495–502. o.).

A mű fő célja a mélyintegráció tartalmi jellemzőinek és rendszer-sajátosságainak a feltárása. A legfontosabb kérdései: Melyek a mélyintegrációt meghatározó/megalapozó gazdasági mechanizmusok? Azok hogyan működnek? Melyek a meghatározó tényezők?

A mélyintegráció értelmezési keretrendszerének két fő dimenziója a mélység és a homogenitás. Azok kombinációi alapján a különböző integrációs lépcsőfokok, fejlődési szakaszok, illetve konfigurációk egyaránt jól jellemezhetőek. A mélyintegráció rendszerének központi eleme a magintegráció, a mindenkori legfejlettebb integrációs vívmányok köre. A mélyintegráció „az egyre szorosabb” magintegráción nyugvó rendszer sajátosságait összefoglaló megközelítés. Így a fő sajátosságai megfogalmazhatóak a mély kereskedelmi integrációtól és a szabad tényezőmozgástól egészen a szupranacionális struktúrákig terjedően.

Fontos kiemelni, hogy a szerző átfogó módon vizsgálja a monetáris integrációt. Az optimális valutaövezet (*Optimum Currency Area*, OCA) elméletét széles összefüggésrendszeren belül elemzi (154–199. o.). Annak keretében a mélység és a homogenitás további értelmezésére nyílik lehetőség (200–204. o.).

A kötetben különösen kiemelt szerepet kap a konvergencia³ és a reziliencia rendszerének mint a homogenitás alapkategóriáinak a részletes elemzése (276–304., 305–350. o.). Figyelmet érdemlő a konvergencia különböző (nominális, reál, társadalmi, ciklikus, illetve strukturális) dimenzióinak az analízise. A reziliencia tárgyalása a statikus mellett dinamikus dimenzióban is értelmezett és részletesen elemzett. Azaz egyrészt a gazdaságnak a krízis esetén kialakuló sokkokra adandó megfelelő válaszadási képességét jelenti, másrészt azonban az új feltételekhez történő alkalmazkodást (adaptív képességet) is megjelenít és magában hordoz.

Halmai, 2011; Halmai, 2014; Halmai, 2015; Halmai, 2018a; Halmai és Vásáry, 2010b; Halmai és Vásáry, 2011.

3 A konvergencia problémaköréről ld. pl. Halmai és Vásáry, 2010a; Halmai és Vásáry, 2012; Halmai, 2009; Halmai, 2019a; Halmai, 2019b; Halmai, 2021b.

A kötet újszerű elemzési keretei kiváló lehetőséget nyújtanak a Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) átfogó rendszersajátosságainak, s egyúttal az eddigi rendszer belső ellentmondásainak a feltárásához. Az előbbieket pedig a GMU várható jövőbeli fejlődési módozatainak, illetve azok között az átfogó reform (GMU 2.0)⁴ lehetőségeinek a bemutatásához képeznek alapot. E témakörök tekintetében ugyancsak több, a nemzetközi szakirodalomban is újnak számító eredményeket mutat be a tárgyalt mű.

A szakkönyv 502 oldalas, 12 fejezetre osztott főrészében a szerző nem merül el tankönyvi példákban és kiterjedt fogalommagyarázatokban, hanem részletesen, iskolateremtő módon elemzi, s empirikusan is alátámasztja a mélyintegráció mint kulcsfogalom révén meghatározott problémakört. A kérlelhetetlen következetességű és rendkívül szofisztikált kötet gondolatmenetét rendkívül szemléletesen foglalják össze az átfogó folyamatábrák. Az „Új integrációs paradigma felé” című zárófejezetben Halmai Péter nem kevesebbre vállalkozik, mint új paradigma, a mélyintegráció paradigmájának a megalkotására. Mindezek nemzetközileg is új és jelentős eredmények.

A 36 oldalas és mintegy 900 szakirodalmi művet tartalmazó irodalomjegyzék gazdag alátámasztását nyújtja a tárgyalt témakörnek. Egyidejűleg további elemzésekre és kitekintésekre ösztönzi az olvasót.

A kötet egyúttal inspiráló kutatási program körvonalait rajzolja meg. Az elemzési keretrendszer a szakterülettel foglalkozó olvasókat a kutatások folytatására és kiterjesztésére, új részkutatási területek kialakítására motiválhatja: a mélyintegráció paradigmája által átfogott területek pl. kvantitatív módszertani eszköztár/indexek alkalmazásával történő elemzésére – annak szemléltetésére, hogy a mélyintegrációhoz hogyan viszonyulnak az egyes politikák, országok, országcsoportok.

---

4 A GMU reform témakörét behatóan tárgyalta a következő művekben: Halmai (2013, 2017, 2018c, 2019c, 2020a, d, f, 2021a, c, 2022)

Egy szűkebb téma – a pénzügyi rendszer működésének – kutatójaként e sorok írójában a téma lehatárolása és a paradigma elemzése során újabb kvantitatív kutatás lehetősége fogalmazódott meg. Izgalmas kérdés: nagyobb homogenitás és reziliencia mellett a mélyülés/mélyintegráció minden esetben valóban pozitív hatású-e. Mert ez nem egyértelmű. A saját területem, a pénzügyi struktúra/fejlettség mélyülése kapcsán például a legújabb kutatások kiderítették, hogy bizonyos szint felett a hitelezés már nem mozdítja elő a további gazdasági növekedést – ahogyan erre Halmai is felhívja könyvében a figyelmet. Ugyanis allokációs problémák lépnek fel, így a pótlólagos hitelezés már nem nyújt pótlólagos növekedési impulzusokat. Tehát fordított U alakú görbével állunk szemben. Létezik-e vajon ilyen fordulópont az integráció mélyülésénél is?

A szerző a brexit⁵ tárgyalása, elemzése során világossá teszi, hogy az integrációs vívmányok megszűnése, a dezintegráció egyértelműen jelentős veszteségeket (dezintegrációs *damnumot*) jelent. Egyfelől valóban szomorú, hogy a brexit megtörtént. Egyidejűleg lehetőséget teremt a dezintegráció becsléseken túli, valós adatainak elemzésére. Ugyanakkor markáns adalékkal szolgál arra, hogy a további mélyülés milyen közgazdaságilag számszerűsíthető előnyökkel, pozitív értékekkel jár. A kötet lényeges eleme a differenciált integráció⁶ (azon belül a differenciált dezintegráció) tárgyalása (417–457. o.). E kategória átfogó közgazdaságtudományi elméleti tárgyalása és rendszerbe foglalása a nemzetközi szakirodalomban is példa nélkülinek nevezhető.

A könyv szerzőjének személye garanciát jelent a téma igényes tárgyalására. A Széchenyi-díjjal kitüntetett akadémikus, iskolateremtő professzor egyúttal a legtöbbet idézett magyar közgazdászok közé tartozik.

Csak biztatni lehet a felsőoktatási műhelyeket, hogy a könyvet a tudományos kutatások mellett tananyagként is felhasználják. A mélyintegráció paradigma tanulmányozása inspiráló feladat. Előmozdítja számos TDK-dolgozat, diplomamunka, doktori disszertáció

5 A szerző több művében elemezte a brexit problémakörét. Ld. Halmai, 2018b; Halmai, 2020b; Halmai, 2020 c; Halmai, 2020e.

6 A differenciált integrációról ld. részletesen Halmai, 2019c; Halmai, 2019d.

megírását. Nagymértékben hozzájárulhat a közgazdaságtudomány és az integrációelmélet fejlődéséhez. A műben bemutatott inspiráló kutatási program megvalósítása egyúttal segítheti a fiatal, s a már kevésbé ifjú kutatók további fejlődését is.

Isépy Tamás

Irodalomjegyzék

- Elekes Andrea és Halmai Péter (2013a). Growth Model of the New Member States: Challenges and Prospects. *Intereconomics: Review of European Economic Policy*, 48(2), 124–130.
- Elekes Andrea és Halmai Péter (2013b). Az új tagállamok növekedési modellje: Kihívások és kilátások. *Külgazdaság*, 57(7–8), 32–66.
- Elekes Andrea és Halmai Péter (2019). How to Overcome the Crisis of the European Growth Potential? The Role of the Government. *European Journal of Comparative Economics*, 16(2), 313–334.
- Halmai Péter (2009). Felzárkózás és konvergencia az Európai Unióban. *Statistikai Szemle*, 87(1), 41–62.
- Halmai Péter (2011). Válság és potenciális növekedés az Európai Unióban. *Közgazdasági Szemle*, 58(12), 1059–1081.
- Halmai Péter (2013). Európai integráció és szuverenitás. A gazdasági kormányzás új dimenziói. *Magyar Tudomány* 174(4), 411–421.
- Halmai Péter (2014). *Krízis és növekedés az Európai Unióban. Európai modell, strukturális reformok*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Halmai Péter (2015a). Az európai növekedési potenciál eróziója és válsága. *Közgazdasági Szemle*, 62(4), 379–414.
- Halmai Péter (2015b). Structural Reforms and Growth Potential in the European Union. *Public Finance Quarterly*, (4), 510–525.
- Halmai Péter (2017). Új geometria: „teljes” gazdasági és monetáris unió? A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban. *Magyar Tudomány*, 178(1), 6–17.
- Halmai Péter (2018a). Az európai növekedési modell kifulladására. *Közgazdasági Szemle*, 65(2), 122–160.
- Halmai Péter (2018b). A Brexit lehetséges gazdasági hatásai. Gazdaságtani alapok, módszertani lehetőségek. *Európai Tükör*, 21(2), 7–32.

- Halmai Péter (2018c). Európai reformok: Többsebességű Európa? Differenciált gazdasági integráció versus átfogó reform. *Európai Tükör*, 21(3), 21–44.
- Halmai Péter (2019a). Konvergencia és felzárkózás az euróövezetben. *Közgazdasági Szemle*, 66(6), 687–712.
- Halmai Péter (2019b). Felzárkózás és konvergencia az európai integráció rendszerében. In Kovács Lajos Péter (szerk.), *Közel Európa távol*. Budapest: Éghajlat Könyvkiadó, 189–230.
- Halmai Péter (2019c). Bevezetés: tagállami integrációs modellek. In Halmai Péter (szerk.), *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban*. Budapest: Dialóg Campus, 15–27. o.
- Halmai Péter (2019d). Differenciált integráció: gazdasági integrációs modellek. In Halmai Péter (szerk.), *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban*. Budapest: Dialóg Campus, 67–142. o.
- Halmai Péter (2020a). *Európai gazdasági integráció*. Budapest: Dialóg Campus.
- Halmai Péter (2020b). A brexit gazdaságtana. In Halmai Péter (szerk.) *A Brexit forgatókönyvei és hatásai*. Budapest: Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó, 85–212. o.
- Halmai Péter (2020c). A dezintegráció gazdaságtana. A brexit esete. *Közgazdasági Szemle*, 67(9), 837–877.
- Halmai Péter (2020d). GMU 2.0: felelősség versus szolidaritás? *Külgazdaság*, 64(9–10), 3–34.
- Halmai Péter (2020e). A populizmus ára: a Brexit–adó. *Magyar Tudomány*, 181(12), 1621–1635.
- Halmai Péter (2021a). Középpontban a reziliencia. A Gazdasági és Monetáris Unió mélyülésének egyes tényezői. *Pénzügyi Szemle*, (1).
- Halmai Péter (2021b). Konvergencia versus divergencia? Kríziskezelés és kilábalás az Európai Unióban. *Külgazdaság*, 65(1–2), 45–48.
- Halmai Péter (szerk.) (2021c). *A Gazdasági és Monetáris Unió jövője. Európai perspektívák*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 7–21.; 21–62.; 197–288. o.
- Halmai, Peter (2022). Responsibility Versus Solidarity? Key Issues for the EMU Reform. *Romanian Journal of European Affairs*, 22(1), 85–103.
- Halmai Péter és Vásáry Viktória (2010a). Real Convergence in the New Member States of the European Union (Shorter and Longer Term Prospects). *European Journal of Comparative Economics*, 7(1), 229–253.

- Halmai Péter és Vásáry Viktória (2010b). Growth Crisis in the EU: Challenges and Prospects. *Intereconomics: Review of European Economic Policy*, 45(5), 329–336.
- Halmai Péter és Vásáry Viktória (2011). Crisis and Economic Growth in the EU: Medium and Long-Term Trends. *Acta Oeconomica*, 61(4), 465–485.
- Halmai Péter és Vásáry Viktória (2012). Convergence Crisis: Economic Crisis and Convergence in the European Union. *International Economics and Economic Policy*, 9(3), 297–322.